

7 ПУНКТИВ ПРО ВІЙНУ І ДІАЛОГ ВІД УКРАЇНСЬКИХ МЕДІАТОРІВ І ФАСИЛІТАТОРІВ ДІАЛОГУ

10 травня 2022 р.

ЦЯ ПУБЛІЧНА ЗАЯВА СТВОРЕНА УКРАЇНСЬКИМИ МЕДІАТОРАМИ І ФАСИЛІТАТОРАМИ ДІАЛОГУ З МЕТОЮ донести їх голос і професійну думку до акторів міжнародної системи трансформації конфліктів. Ми щиро вдячні урядам і громадянам країн-партнерів України за безпрецедентну підтримку нашої держави в ці важкі часи. Ми виходимо з необхідності рівносуб'єктних відносин між українськими і міжнародними партнерами, врахування контексту і реальності війни, що відбувається на території України. Наш погляд є поглядом зсередини українського суспільства, що є відмінним від фокусу з виключно вищого політичного рівня, який превалює в середовищі міжнародних експертів з медіації і діалогу.

Ми звертаємось до дипломатичного корпусу іноземних країн; міжнародних міжурядових організацій, зокрема ООН, ЄС, ОБСЄ; міжнародних неурядових організацій та індивідуальних консультантів з розбудови миру, медіації і діалогу; донорських установ та інших акторів в цій сфері.

Медіація і діалог базуються на підході до вирішення конфліктів з точки зору інтересів, потреб і цінностей, що є альтернативою силовим методам. Під час, коли Україна змушена відстоювати свої цінності за допомогою зброї, вважаємо за необхідне продовжувати роботу щодо підвищення згуртованості суспільства на засадах людяності та гуманізму. Також ми не можемо засуджувати насильство, коли його вимагає захист країни, і маємо знайти нові неординарні підходи, які враховують як застосування сили, так і ненасильницький шлях вирішення конфліктів.

З огляду на це, українська спільнота експертів з медіації та діалогу наголошує на наступних питаннях щодо місця діалогу в контексті війни в Україні:

1. Збройна агресія Російської Федерації на території України. Збройна агресія Російської Федерації проти України, що розпочалась в лютому 2014 р. і продовжилась широкомасштабним вторгненням в лютому 2022 р., є спробою Росії не тільки повернути території, які були під її тривалим колоніальним тиском, але і закріпити міжнародну систему, що базується на праві сили. Для України ця війна є продовженням деколонізаційної боротьби за свою незалежність і територіальну цілісність в міжнародно визнаних

кордонах, а також за архітектуру світової безпеки, яка спроможна захистити цінності прав людини та людської гідності, демократії та верховенства права – ті стрижневі складові світопорядку, які вибудовувались після Другої світової війни.

2. Необхідність та наповнення переговорного процесу на вищому політичному рівні (на першому треку).

В цій війні жителі України зіштовхуються з масовими вбивствами російськими військовими цивільного населення, прицільним руйнуванням цивільної інфраструктури та укриттів, відкритим терором проти цивільних, що вже призвело до гуманітарної катастрофи у центрі Європи. Першочерговими задачами стають вирішення гуманітарних проблем і підтримка України з боку держав-партнерів – посилення Збройних Сил України шляхом надання необхідної зброї заради забезпечення захисту цивільного населення від бойових дій та посилення санкційного тиску на країну-агресора. Одночасно необхідно використовувати дипломатичні шляхи (soft power), а саме проведення переговорів між воюючими сторонами на вищому рівні (перший трек) щодо припинення вогню, забезпечення гуманітарних коридорів і евакуації людей, повернення полонених військових і цивільних осіб, а також громадян України, які були у насильницький спосіб переміщені з України до РФ і Білорусі, умов завершення війни, прийнятних для України тощо. Залучення експертів та представників громадянського суспільства з України та РФ/Білорусі в переговорні процеси на першому треку під час активних бойових дій має свої особливості і тому вимагає напрацювання окремих підходів і механізмів.

3. Проведення діалогів між громадянами України, РФ і Білорусі на низовому рівні (другий і третій треки) під час активних бойових дій, в будь-яких локаціях, не відповідає поточній фазі конфлікту і принципу «не нашкодь».

- Жителі України наразі ведуть боротьбу за виживання і мають впоратися з екстремальним рівнем стресу, викликаного реальною загрозою життю. Відповідно, всі зусилля людей націлені на подолання викликів війни всередині України і будь-які контакти з людьми, які представляють сторону-агресора, можуть мати травмуючий ефект. Також, очікування, що в такому стані люди можуть активно слухати і розуміти інших, що необхідно для діалогу, є нереалістичними.

- Наявність війни в гарячій фазі, факти викриття воєнних злочинів та масових вбивств мирного населення на окупованих РФ територіях обумовлюють реакцію самозахисту та спротиву у жителів України, що призводить до зростання рівня агресії до РФ і всього російського. В цій фазі війни образ ворога природно узагальнює росіян, особливо беручи до уваги доступні відомості щодо високого рівня публічного схвалення населенням Росії широкомасштабного вторгнення в Україну. Ця агресія і ненависть функціональні: вони допомагають консолідуватись та отримати необхідну енергію для виживання і відстоювання своїх цінностей. Такі стани унеможливають ініціацію діалогу у класичному розумінні зі стороною, армія якої наразі активно атакує і загрожує. Пропозиція діалогу для українців у цьому контексті може сприйматись як психологічне насильство.
- Діалог може мати негативні наслідки в умовах значної асиметрії поточного збройного конфлікту. На території РФ не ведеться жодних бойових дій, не вчиняється насильство, воєнні злочини та злочини проти людяності по відношенню до мирних громадян РФ. При цьому громадянське суспільство на території країни-агресора наразі не може впливати ані на дії влади, ані на своє оточення. Така асиметрія унеможлиблює предмет діалогу і може посилювати напругу у разі його проведення.
- Практики активного використання теми миру російською пропагандою, що тривають з 2014 року, дають підстави вважати таке ймовірним і зараз. Діалоги наразі потребують убезпечення від використання їх в пропагандистських та ідеологічних цілях режиму країни-агресора.

Тому класичні фасилітовані діалоги на низовому рівні між людьми з України, Росії та/або Білорусі під час активних бойових дій можуть ретравматизувати учасників та мають високий ризик дискредитації діалогів. Відповідно, не варто ініціювати їх без залучення українських фахівців до аналітичної та практичної складових.

4. Місце діалогу і медіації у внутрішньоукраїнському вимірі та у відносинах України з країнами-партнерами.

Діалог і діалоговий підхід може і має використовуватися як інструмент посилення стійкості, соціальної згуртованості і єдності українського суспільства у внутрішньоукраїнському вимірі і має підтримуватися навіть під час активних бойових дій. Окрім цього, є потреба у посиленні горизонтальних діалогів в міжнародному вимірі – між громадянами, різними групами

та експертними спільнотами України та країн-партнерів України під час активних бойових дій і після їх завершення навколо спільних гуманітарних та ціннісних викликів, питань побудови регіонального партнерства тощо.

5. Підтримка громадян Росії і Білорусі. Ми розуміємо потребу у наданні безпосередньої підтримки конкретним громадянам Росії і Білорусі, які борються проти авторитарних режимів та ініційованої ними збройної агресії проти України. Окрім діалогу, інші форми комунікації та взаємодії між громадянами України та Росії/Білорусі можливі, вже наразі мають місце, але їх застосування теж залежить від ходу війни.

6. Важливість автентичного українського голосу при застосуванні діалогового підходу.

З 2014 р. українські фахівці розробили та використовують унікальні методології, методики та інструменти діалогу, які вони адаптували до локального контексту і різних етапів поточної війни. Пряме запозичення підходів до розбудови миру і діалогу з інших контекстів без їх адаптування до реалій України не працює. Без конфлікт-чутливості та врахування українського голосу, ретельного вивчення та аналізу успішних практик, Україна має небезпеку стати лабораторією для реалізації недоречних підходів.

7. Наразі українські фахівці з медіації і діалогу мають спроможність та готові:

- **докласти зусиль для того, щоб окреслити умови,** за яких буде можливо в майбутньому розпочати діалог на рівні громадянського суспільства України, Росії і Білорусі. Серед таких умов можуть бути розглянуті, до прикладу: визнання політичним керівництвом і суспільствами РФ та Білорусі відповідальності за агресію проти України; започаткування процесів перехідного правосуддя, зокрема процесу притягнення до відповідальності винних у скоєнні воєнних злочинів, злочинів проти людяності, агресії та геноциду, а також інших тяжких злочинів, скоєних під час агресії РФ на території України; убезпечення діалогових процесів від їх використання в маніпулятивних цілях; забезпечення фізичної та іншої безпеки учасників діалогових процесів тощо;
- **дослідити і адаптувати наявні концептуальні підходи і формати діалогових процесів** з урахуванням контексту сучасної війни в Україні;
- **розпочати розробку методології і дизайну** потенційних діалогових процесів на майбутнє.

СКЛАДЕНО:

1. Асоціація сімейних медіаторів України
2. Ініціатива «Діалог у дії», Київ
3. Інститут миру і порозуміння, Київ
4. Лабораторія мирних ініціатив, Харків
5. Ліга медіаторів України
6. Національна асоціація медіаторів України
7. Одеська обласна група медіації, Одеса
8. Спільнота фасилітаторів діалогів України
9. Український центр медіації, Київ
10. Центр дослідження медіації і діалогу, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київ
11. Центр права і посередництва, Харків
12. Школа медіації, Київ
13. Facilitation Park, Київ

ПІДТРИМАНО:

14. Агентство медіації «DecisionLab», Київ
15. Буковинський центр медіації, Чернівці
16. Група комерційної медіації, Бориспіль
17. Львівський центр медіації, Львів
18. Міжнародний Навчальний тренінговий центр ТМ «Моя Дія», Пирятин
19. Навчально-наукова лабораторія медіації, переговорів та арбітражу, Чернівці
20. Національна Платформа стійкості та згуртованості
21. Подільський центр медіації, Вінниця
22. Придніпровський центр медіації ГО «Миротворчий Простір "Вільна"», Дніпро
23. Театр змін, Київ
24. Українська мережа фасилітаторів діалогів
25. Українська академія медіації, Одеса
26. Intellectum Arti, Київ
27. Sense 2 Sense Communication, Київ

З ВДЯЧНІСТЮ ВЛАДИСЛАВИ КАНЕВСЬКІЙ,

медіаторці та фасилітаторці з 30-річним досвідом роботи з конфліктами в Україні та інших країнах,
яка до останнього працювала над цим документом разом з нами.

ЗВ'ЯЗАТИСЯ З НАМИ МОЖНА ЗА АДРЕСОЮ:

dialogue.co.ua@gmail.com